

L'estat de la renovació pedagògica a les comarques gironines

Xavier Besalú
Roser Batllori

En el marc del Primer Congrés de la Renovació Pedagògica va tenir lloc el dia 4 de març de 1995 la taula rodona «L'estat de la renovació pedagògica a les comarques gironines», que es va celebrar a la Facultat de Ciències de l'Educació de la UdG i a la qual van assistir unes 70 persones.

Hi van participar tres persones significatives dels diversos moviments de renovació pedagògica (MRP) que hi ha hagut a les comarques de Girona: Antoni Domènech, Josep Cufí i Josep Lluís Tejeda.

Els protagonistes

Antoni Domènech ha estat una persona absolutament vinculada al revifament de la renovació pedagògica a les comarques de Girona després de la Guerra Civil. Va ser

durant molts anys director del CP L'Aulet de Celrà, que es va considerar emblemàtic per als mestres i pares progressistes, i ha estat mestre i director del CP Eiximenis de Girona. Fou membre i promotor del Moviment de Mestres per a una Escola de Catalunya, el primer dels MRP que va néixer a les comarques de Girona.

Josep Cufí treballa a l'Escola d'Educació Especial de Palau. En la seva època d'estudiant va participar intensament en l'Assemblea Democràtica de Girona. Va ser membre, crític, del Moviment de Mestres per a una Escola de Catalunya i fundador, amb d'altres mestres joves, de l'ASPEC (Associació per a l'Ensenyament i la Cultura), un MRP radical, que volia ser alternatiu a l'anterior. Durant 6 anys ha treballat de mestre a Sud-amèrica, al Brasil.

Josep Lluís Tejeda ha estat un membre actiu aquests darrers anys del Moviment de

Mestres per a una Escola de Catalunya de l'Alt Empordà. Com a tal ha viscut directament la mort d'aquest MRP. Ha fet de mestre a Figueres i en l'actualitat és el responsable a Girona del Programa d'Informàtica Educativa (PIE) del Departament d'Ensenyament

L'estat de la qüestió

Vet aquí algunes dades per situar la qüestió:

L'any 1971 va tenir lloc la 1a Escola d'Estiu de Girona. La 4a Escola d'Estiu (1976) la va organitzar una anomenada Associació d'exalumnes de la Normal, que, en la pràctica, va constituir el nucli fundacional del Moviment de Mestres, que no es crearà oficialment fins al 1979. Va desaparèixer el 1990.

L'any 1979 va tenir lloc la 1a Escola d'Estiu de l'Alt Empordà, que donarà peu el 1983 a l'inici del funcionament del Moviment de Mestres de l'Alt Empordà. El 1994 va acordar la seva dissolució.

El 1982 va néixer l'ASPEC que només tindrà vida fins al 1984.

Aquí recollirem una síntesi de les intervencions dels tres ponents, als quals vam demanar que es referissin a tres qüestions: el perquè i el com van néixer els MRP a les comarques de Girona; el perquè han desaparegut; i les perspectives de futur: hi ha lloc encara per als MRP?

La síntesi del debat

ANTONI DOMÈNECH:

Pel fet d'haver començat a fer de mestre fa 42 anys, per força he de citar com a precedent la manera com vaig viure els estudis a la Normal vella. A la meua època, a causa de l'espantada de la guerra, la religió imperava arreu i impregnava les assignatures, i l'adoctri-nament polític abraçava igualment totes les àrees del saber. Aquest domini, aparentment coherent, formava una ideologia enormement compacta, sense fisures als nostres ulls. Uns quants vam tenir la sort de poder contactar amb moviments on es permetia certa crítica, l'escoltisme en aquest cas. Aquests moviments eren una mena de resistència ideològica al sistema, preparada per sobreviure un temps llarg.

Un cop vàrem ser més grans, vàrem ser detectats per dos organismes: un de molt fort, l'Opus Dei, que esperava captar gent sortida de l'escoltisme i l'altre, el moviment d'en Jordi Pujol, que llavors es deia CC (Cristians i Catalans). Aquest moviment estava avalat per gent com Raimon Galí, mossèn Bardés i Pep Espar. Vàrem conèixer un món de gent especialment capacitada i interessada en el canvi polític.

A través d'aquest grup vàrem contactar amb Ramon Fuster i es va aconseguir reunir a Girona (cosa insòlita en aquells temps), per dues vegades, una quarantena de mestres en dos dinars on Raimon Galí va exposar el seu pensament. Però allò es va acabar i personalment em vaig dedicar a altres qüestions.

Al cap d'uns anys em vaig trobar amb sorpresa amb un grup de mestres joves, capaços de raonar prenent com a base el lliure pensament, de mantenir actituds democràtiques i amb un nivell pedagògic remarcable. Davant d'això penses que alguna cosa seriosa ha passat.

Tot aquest moviment de mestres va cristal·litzar en dues organitzacions, una de caire pedagògic i una altra de sindical, el Sindicat de Mestres de les

comarques de Girona, que va arribar a tenir 1.400 afiliats. El Moviment de Mestres no va arribar a tenir mai tants afiliats. El va iniciar un grup fort, responsable i amb ganes i relacionat amb diversos grups polítics, que s'anomenaven exalumnes de la Normal. En tota aquesta gent hi havia una cosa fonamental: no eren només mestres, sinó principalment gent preocupada per unes idees i que propugnava una pedagogia que hi fos coherent. Això ens va portar a fer un moviment de mestres en el sentit més profund de la paraula –i no un moviment de renovació pedagògica–, és a dir, els mestres es mouen conjuntament amb la societat, propugnen uns valors i imposen unes metodologies que estiguin d'acord amb aquesta nova societat.

En tot cas, però, penso que el Moviment de Mestres per a una Escola de Catalunya mai no va arribar a cohesionar una referència pràctica o a fer una proposta total i coherent. No vàrem donar mai una alternativa de com s'havia de concebre totalment una escola de caràcter democràtic i de tarannà català, quin era en concret l'humanisme nou que propugnàvem i quina havia de ser la funció de cada

Escola d'Estiu a la Normal de Girona.

assignatura i quin l'estil que havia d'englobar-ho tot.

Actualment som massa tècnics, o almenys si alguna cosa és notòria és la fredor tècnica i el preciosisme metodològic. Globalment s'ha perdut capacitat de generositat, i això potser ens ho ha fet perdre el fet de veure que la gent s'ha valgut dels moviments per pujar, i això ha inhibit la gent de segona línia, que estava disposada a treballar pel país a canvi de res. En tot cas tornar a pensar en moviments de mestres com a organitzacions no governamentals (ONG) seria una cosa realment interessant. Els moviments de mestres haurien de crear una pedagogia que garantís una educació democràtica, sense fer inadaptats, i haurien de ser capaços de no acabar essent engolits, digerits o convertits en un no-res per obra i gràcia d'una administració vigilant a tot allò que són alternatives a les pròpies estructures de poder.

Crec que sí que ens hem d'organitzar. El que passa és que a l'Administració no l'interessa que hi hagi gent crítica i organitzada. Jo penso que l'Administració se l'ha de posar a les cordes sempre, perquè sinó s'anquilosa en el poder. Hauríem de donar una alternativa global a l'escola (que és el que el Moviment de Mestres no va arribar a fer), que no hauria de ser ni exclouent ni monocultural, però que sí que hauria de fer que es presentessin unes perspectives de futur, a l'alumne que entrés en aquella escola en què totes les coses que s'hi fessin fossin coherents.

JOSEP CUFÍ:

– Nosaltres, l'ASPEC, vam viure només de l'any 1982 al 1984, o sigui que d'història n'hi ha poca. Més aviat el que hi ha és un referent a allò que pensàvem, que crec que continua essent del tot vàlid.

Això de la renovació pedagògica és, d'alguna manera, un gran *bluff*. Renovar és canviar una cosa per una altra, però en cap cas vol dir que es canviï cap a millor. Els moviments de mestres s'han omplert la boca d'aquesta paraula, però gairebé mai no s'ha definit quina renovació es volia. Si fa 100 anys que renovem, com pot ser que el 50% dels alumnes d'EGB fracassin? Em sembla, des d'un punt de vista lògic, una contradicció evident. O bé, com es pot aplicar una reforma educativa o com es pot renovar pedagògicament en la línia de la qualitat quan el 50% dels professors de Secundària, que hauran d'aplicar aquesta reforma o renovació, no hi creuen? El que plantejava l'ASPEC en aquells anys (però no vam ser capaços de continuar, vam fracassar terriblement) i el que jo penso que s'ha de tornar a replantejar ara són unes línies de treball bàsiques per iniciar un treball que porti a algun lloc. Ens hauríem de plantejar quina és l'educació que haurien de tenir els nens de Girona, perquè em sembla que les coses s'han de concretar, d'aquí a 10 anys. Aquesta línia de treball hauria de ser enfocada des de diversos angles. A mi em sembla que aquesta

uniformitat que es vol (una escola, un moviment, una associació) és completament negativa; s'hauria d'entrar en un context de pluralitat.

Una altra cosa que s'hauria de plantejar és per què els nens, des que neixen fins als 16 anys han de tenir la mateixa educació. O sigui, què és aquesta història que els nens han d'anar a la mateixa escola, han de passar pel mateix currículum? Qui ho ha inventat això? Per què ha de ser així? Jo penso que és una aberració, una normativització del món de les persones que és terrible i que em sobta que no es qüestionin des del món educatiu.

Una altra gran contradicció és quan s'afirma que estem educant els nens per a la llibertat, per a la solidaritat, etc., però això s'acaba als 17-18 anys: «Heu de passar per la selectivitat i aquí s'ha acabat el bròquil. I després, a més a més, heu d'entrar en el mercat laboral, en un mercat flexible en el qual haureu de competir per guanyar més diners que l'altre». Aquesta és una separació claríssima entre el món real i l'escola on es viu com en una ampolla, com al cel.

Sempre es diu que això és utòpic. No és que sigui utòpic, sinó que estem tots tan normativitzats que tot el que surt d'aquesta normalitat ens sembla utòpic. Jo penso que les escoles s'han d'anar desmuntant, s'han d'anar acabant. Les escoles que tenim s'han de substituir per altres coses, en la línia també del que es plantejava fa uns anys, les xarxes educatives, les escoles de cooperatives de pares, les escoles municipals, les escoles d'aprenentatge a la carta, l'aprenentatge a casa, grups de nois i noies... Estem en un sistema educatiu que és d'un uniformisme, d'una seriositat i d'un pessimisme terribles; l'educació hauria de ser més imaginativa, més creativa i més alegre.

Hi ha també la qüestió de la formació del professorat, de les disciplines que s'imparteixen. Com pot ser que encara, l'any 1995, estiguem fent les mateixes disciplines que ja feien els grecs? No hi ha altres disciplines que les puguin substituir o complementar? Em sembla que això també és d'una manca de creativitat terrible. I no les poden aprendre d'una altra manera?

En aquesta línia, em sembla que el que s'hauria de potenciar per enriquir el món educatiu seria un piló d'associacions, moviments, grups, sindicats,

cooperatives de pares, cooperatives de nois, per fer un debat de veritat, per anar a les arrels del problema. S'hauria d'obrir una línia de treball per deixar de creure en una escola/un mestre i passar a creure en infinitat de llocs d'aprenentatge que s'interrelacionen. Igualment a mi em sembla que aquesta història de l'ensenyament públic/privat és completament ultrapassada i que és d'un maniqueisme terrible.

Jo estic totalment en contra del pessimisme. Hi ha moltes sortides: el passat és el passat i s'han de fer coses noves. Jo no estic en contra de les organitzacions, al contrari. Jo penso que la gent ha de participar com més millor. El que em sembla que seria negatiu és que n'hi hagués només una que ho intentés englobar tot.

JOSEP LLUÍS TEJEDA:

– L'any 1982 vaig acabar els estudis de Magisteri. Dos anys abans vaig descobrir que hi havia una cosa anomenada Escola d'Estiu, que desconeixia què era, però hi vaig anar. I vaig dir: «Això està bé, són coses que no vèiem a la Normal, som-hi». Coneixes una entitat i, si t'interesses, vas més enllà, t'hi poses i et vas engrescant.

L'any 1985 passo a formar part del grup de persones que s'encarregava del Moviment de Mestres de l'Alt Empordà. Alguns dels seus membres havien passat a ocupar càrrecs de tipus polític o tècnic, amb tota legitimitat, però deixant a les persones que quedàvem orfes d'història. Què fer?

El Moviment de Mestres havia d'aconseguir fer un canvi en la consciència de país. Una altra cosa és que havia d'aconseguir fer canvis en el que ara en diem currículum. Havíem de promoure el canvi respecte a qüestions organitzatives de l'escola, respecte a la situació política, respecte a la situació professional. Aquesta idea era fruit de la pressió d'aquesta gent que va iniciar el Moviment.

Nosaltres ens vam trobar que no teníem adversari, no sabíem contra qui havíem de lluitar. Qui se'ns resistia a qualsevol cosa que proposéssim? Ningú, perquè no podíem fer el que volguéssim. I és en aquest moment, l'any 1986, que el Moviment té la primera crisi: no sabem si la nostra feina és criticar algú. No sabem si hi havia alguna cosa a can-

viar, però sí que sabem que tot el que anem fent té èxit, a tot arreu hi venia gent. I, clar, això t'esperona i vas tirant fins que ve la patacada. L'any 1992 t'adones que no és un problema d'èxit, si fem coses, sinó de plantejar-se a qui serveix això. I vàrem veure que no servia als associats i que calia fer un canvi. Si el Moviment de Mestres no es movia, podríem continuar o plegar. Vam decidir que, de la mateixa forma que, quan havia començat, havia estat fruit d'una conjuntura històrica determinada, ara això no es donava. Mantenir la mateixa estructura era una aberració: les activitats que fèiem sempre tenien èxit, però no generaven renovació i, a més, estaven totes pagades per l'Administració. I vam dir que fora, que s'havia acabat i vam decidir tancar. Voldria acabar dient que m'agradaria que algú, algun dia, fes l'exercici de veure si, efectivament, és veritat que els docents estan compromesos amb la societat. Perquè penso que no és veritat que els docents no facin res. Conec molts mestres que, a part de la feina de l'escola, participen en un munt d'activitats no en tant que professors, sinó en tant que ciutadans. I aquesta és la principal diferència que trobo entre el moment actual i l'anterior, en què, potser calia que la qüestió docent s'aglutinés. Avui dia és prioritari que un es defineixi com a ciutadà, perquè –i això ho hem de tenir molt clar els que ens dedi-

quem a la docència– la gent, els nens i els grans, no aprenen només a l'escola. Per tant, plantejar el tema de la renovació pedagògica com a renovació de l'escola és esbiaixar el problema.

Quan una associació com la nostra va tenint èxit, va fent coses, però no produeix el canvi, el que està fent és interposar-se davant del canvi. I aquesta és la reflexió que ens vàrem fer nosaltres: si no provoquem el canvi, la millor cosa que podem fer és desaparèixer perquè es produeixi el canvi. Aquesta és la idea.

Si el discurs pedagògic i la renovació pedagògica han de ser portats per col·lectius docents, la meua proposta és que aquests puguin dir clarament que no a certes coses. Però no en tant que docents, sinó en tant que ciutadans. Si el discurs pedagògic és el discurs de la immediatesa, això no tira més endavant. S'ha de dir algun dia, per exemple, que l'assignació de diners a les escoles privades està provocant unes situacions d'injustícia en certs entorns que no es resolen per molta inversió humana que s'hi posi. I aquest és un discurs que s'ha de fer un dia o altre. Les decisions polítiques afecten el món de l'educació. En aquest tema em sembla que s'ha acabat el discurs estrictament pedagògic.

Xavier Besalú i Roser Batllori
són professors de la Facultat de Ciències
de l'Educació (UdG).

*Antoni Domènech, en una Escola d'Estiu,
amb Irene Rigau, que més endavant
va ser delegada d'Ensenyament
de la Generalitat a Girona.*

